

Franco och Europa

Den kritik som Dagens Nyheter i måndags riktade mot Churchills välvilliga uttalanden om Franco har i några tidningar bemötts på ett sätt som inte saknar intresse. Svenska Dagbladet förklarar att med all säkerhet militära synpunkter varit bestämmande för Churchill och att denne, då

han prisar Franco, visat realism i bedömandet av västmakternas militära resurser. Stockholms-Tidningen instämmer och ser i vad som skett väsentligen ett bevis för västmakternas svaghet — och därmed ett gott skäl för den svenska isoleringspolitiken.

Dessa resonemang är — från

"Dessa ryssar ha dock av sin ledning inbillats, att de representera fredens, demokratis och socialismens sak gentemot ett västerländskt tyranni, medan i verkligheten den regim de företräda urartat till en österländsk despoti och ingenting finns kvar av revolutionens anda och syfte mer än några förstelnade slagord. Den nuvarande bolsjevikiska regimen är tsardömet i hundrafalt omänskligare och brutaliserad upplaga. Bobrikovs regemente i Finland under Nikolaus den andre är dock en idyll mot vad som väntar Finlands folk efter en erövring av Stalins armé.

Därar äro de, som drömma om att ett fritt Sverige kan bestå vid sidan av ett av bolsjevismen nedtrampat Finland och

två helt skilda synpunkter — alltför enkla. All sannolikhet talar för att Churchill i sitt bedömande av Franco påverkas även av andra motiv än de taktiskt militära. Det är et faktum som inte kan förbises att Churchill, som på ett så lysande sätt kritiserade det nazistiska Tyskland, redan under det spanska inbördeskriget intog en försiktig och snarast ursäktande hållning till den fascistiska reaktionen i Spanien liksom till den sedan länge etablerade fascismen i Italien. Detta berodde säkerligen till en del på att den konservative Churchill, utan att på något sätt sympatisera med fascismen, såg denna med mildare ögon än vad som var vanligt bland liberaler och socialister av demokratisk bekännelse. På denna punkt liknade han i själva verket de tidningar som nu utan förbehåll instämmer med honom. Svenska Dagbladet och Stockholms-Tidningen hörde till de ganska få svenska organ som under åren 1936—39 stod neutrala till kampen mellan demokrati och fascism i Spanien och snarast bidrog att skapa förståelse för den fascistiska linjen. Då många svenskar fortfarande tror att Francos uppror gällde en socialistisk-kommunistisk ordning, arbetande med illegala medel och syftande till diktatur, är det till stor del dessa tidningars fel; i realiteten var den regering som satt vid Francos uppror liberal med socialdemokratiskt stöd, och kommunisterna var i 1936 års Spanien ett ytterst obetydligt parti.

Klart är emellertid att dylika "ideologiska" motiv blir av betydelse för handlandet, man må sedan vara eller spela realpolitiker aldrig så mycket. Då faran växer blir visserligen de realpolitiska motiven — de kortfristiga intressena — alltmera behärskande. Att England år 1941 slöt förbund med Ryssland var självklart; då det gäller livet tar man hjälp var man finner den, och inför angreppet från en tredje brukar även de bittraste fiender komma överens. Men i den situation som föreligger 1943, liksom år 1936, har valet av allierade inte denna fiktiva karaktär; nödtvång driver inte till en i och för sig motbudande gemenskap. Det måste därför fasthållas att en samverkan mellan västdemokratierna och Spanien framstår som ett hån mot de idéer i vilkas tecken man kräver samverkan i väster. Att Churchill inte förstår eller, rättare sagt, inte känner detta beror på att han är benägen att betrakta Franco blott som en bricka i spelet — och detta blir möjligt därför att

han inte känner, och aldrig känt, avskyn för den spanska fascismen som en självklar följd av tron på frihet och folkstyrelse.

De återopade svenska tidningarna söker emellertid stödja Churchill genom att påstå eller antyda att Spaniens hjälp är nödvändig för Västeuropas försvar. England, Frankrike och andra stater som hotas av en rysk expansion är alltför svaga för att göra effektivt motstånd; antingen måste försvaret tas upp i Spanien eller — det alternativet tas upp av Svenska Dagbladet — måste den franska armén ha rätt att fly genom Spanien till Afrika.

Det skulle alltså ligga så ynkligt till i Europa att Franco, som för tio år sedan spelade räddare mot bolsjevismen i Spanien, nu skulle vara Europas värn mot Ryssland. Tanken är ohållbar. För det första: be- tvivlar någon att, om östblockets arméer utan svårighet kan erövra Europa norr om Pyrenéerna, de också kan besegra Spanien? Tror någon att Pyrenéerna skulle kunna hejda den ryska expansionen så länge att England och USA finge tid att avhjälpa bristerna i sitt försvar och placera sina nyupp- satta arméer i Spanien?

Nej, det är dess bättre inte på Spanien vårt öde beror. Om det vore så illa, skulle säkerligen de ryska trupperna stå vid Gibraltar och Nordkap. USA:s makt och främst USA:s atombomber är, såsom Churchill själv framhållit, de europeiska demokratiernas och fredens värn. Att Spanien så starkt framhävs förklaras — utom av förut berörda förhållanden — dels därav att detta framhävande passar den svenska isolationismen, dels av att det passar det militära vanetänkandet. För den anda som kommit till uttryck i påståendet att atombomben måste leda till glesare skyttelinjer och som fortfarande med ett slags välvillig överlägsenhet talar om atombombens möjligheter måste Francos divisioner framstå som mera väsentliga än nya vapen. Denna divisionsräknaranda lär inte behärska Sovjets generaler; då vore det snart slut på freden och på den ryska världsmakten.